

**Juankoski
Akonpohja
Helvetinhaudanpuro
Kivikautisen asuinpaikan kaivaus
2006**

**Timo Jussila
Tapani Rostedt
Aivar Kriiska**

Sisältö:

Perustiedot	2
Abstrakti	2
Kaivaus	3
Sijaintikartat	4
Yleiskartat	5
Yleiskartta 1:1000.....	5
Yleiskartta 1:250.....	6
Tasokartat 1:50	7
Taso 0, pinta.....	7
Taso 1	8
Taso 2	9
Taso 3	10
Taso 4	11
Taso 5	12
Taso 6	13
Taso 7	14
Valokuvia	15

Kansikuva: Asuinpaikkatasannetta kuvattuna itään hiilihaudan laelta. Kaivausalue aivan vas. reunassa.

Perustiedot

<i>Sijainti:</i>	Juankoski, Akonpohja
<i>Kartta</i>	3333 11, x 6990 74, y 3571 58, z 112 - 113,5 m mpy.
<i>Työryhmä:</i>	Aivar Kriiska, Timo Jussila, Tapani Rostedt.
<i>Kaivaus:</i>	30 m ² tasokaivauksena.
<i>Kenttätyöt:</i>	31.7. – 12.8.2006 ja 16.-18.9.2006
<i>Aiemmat tutk.:</i>	Inventointi 2003, T. Jussila, Km 34240. Kaivaus 2004, KM 34661. Kaivaus 2005, KM 35473.
<i>Löydöt:</i>	Km 36024: 1- 3298, palanutta luuta, kvartsi esineitä, -iskoksia ja ytimiä, pii-iskoksia (muutama), piiesine, alasinkiviä, hioinkivi.
<i>Rakenteet:</i>	kaksi "löytökuoppaa", heikosti erottuva mutta selvähkösti rajautuva kova maaperäinen punertavan ruskea kerros maannoksen B-kerroksen yhteydessä, joka tulkittu kulttuurikerrokseksi.
<i>Rahoitus:</i>	Suomen kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, infrastruktuuri Mikroliitti Oy:ltä, taustatuki Kuopion kulttuurihistoriallisesta Museosta. Juankosken kaupunki kustansi kuusi koululaista kaivajiksi, sekä antoi muutakin apua kuten työmaakopin. Kaivauksen loppupäivinä kaivausteknikkona toimi Timo Sepänmaa. Kaivaustyöhön osallistuivat merkittäväällä panoksella Jouko Aroaho, Pekka Roine ja Kari Väisänen. Juankosken kaupungin kulttuurisihteeri Heimo Konttinen kunnostautui kantojen poistajana ja pusikon rai-vaajana kaupungin työkaluin.

Abstrakti

Kaivaustutkimuksen pääkohde oli Juankosken Akonpohjan Helvetinhaudanpuron pohjoispuolelta v. 2003 löytynyt kivikautinen asuinpaikka. Kaivaus oli jatkoa v. 2004 ja 2005 kaivaukselle. V. 2004 palaneesta luusta teetetty c14 analyysi antoi paikan ajoitukseksi 8400 BC cal. (median, intcal98), 9200±75BP (Hela 918). Nyt – v. 2006 – kaivettiin v. 2005 kaivausalueen 3 (jota v. 2005 kaivettiin vain 1 kerros) kohdalla, sitä laajentaen 30 neliömetriseksi. Kaivettiin kaikki-

aan 7 n. 6 cm paksua kerrosta tasokaivauksena. Löydöt otettiin talteen n. +-6 cm tarkkuudella. Löytöpaikat mitattiin takymetrillä. Löytöjen määrä oli kaivauspinta-alaan nähden hyvin runsas – kvartseja paljon ja kohtalaisesti palanutta luutakin. Lisäksi löytyi useita eri kokoisia alasinkiviä, muutamia pii-iskoksia ja yksi piiesine sekä yksi urallinen hioinkiveksi tulkittu esine. Tasoissa 2-6 (pääosin 3-4 tasoissa) havaittiin hieman punertavamman ruskea ja ympäristöään kovempi, anturamaan kaltainen yhtenäinen maakerros normaalin maannoksen B - B/C kerroksen lomassa, joka rajautui melko selkeästi. Erityisesti syvemmällä (4-7) kerroksissa löydöt rajautuivat kokolailla tarkasti kyseisen kovan maan alalle. Löytöjen levintä syvemmällä ja em. anturamaan kaltainen alue muodostivat kuvion, joka näyttäisi viittaavan suoraseinäisen asumuksen ”lattiaan” – jonka 90 asteinen nurkkakulma olisi kaivausalueen luoteiskulmassa. Oletetun seinän vierestä tuli syvemmällä esiin kaksi syvälle maahan ulottuvaa kuoppaa, joissa kvartseja – toinen löytökuoppa oli oletetun asumuksen nurkan kohdalla. Kaivauksesta pidettiin blogia internetissä. Se on luettavissa osoitteessa: <http://www.mikroliitti.fi/juankoski06/>.

Kaivaus

Paikka sijaitsee Juankosken kirkosta 6,9 km kaakkoon, n.1,5 km Akonjärven itäpäästä itään, Kaavi-Juankoski tien ja Akonpohjaan menevän tien risteyksestä 430 m luoteeseen, Akonpohjantien eteläpuolella 40-50 m, purouoman länsipuolella, 400 m Helvetinhaudanpurosta koilliseen. Muinaisen hiekkaisen rantatörmän päällä purouoman länsipuolella olevalla loivasti viettävällä tasanteella. Asuinpaikan länsipuolella on kaksi avaamatonta isoa hiilimiilua, jotka päällisin osin tuhoutuneet metsänlaikutuksessa. Maaperä alueella on hiekka ja kasvillisuus on (ollut ennen hakkuuta) kuusivaltainen metsä joka vaihtuu heti kaivausalueen pohjois-koillispuolella ylärinteessä mäntymetsäksi.

Kaivauksen koordinaatisto oli sama kuin v. 2004 ja 2005. Kaivauksen x-koordinaatisto suurenee kaivauspohjoiseen (61 astetta / 360) ja y itään. Kaivauksen mittaukset tehtiin takymetrillä. Aikaisempia yleiskarttamittauksia tarkennettiin. Vastaisia kaivauksia varten merkittiin purouoman itäpuolella kolmeen maakiveen kaivauskoordinaatiston asemointipisteet (ks. yleiskartta) kivien laelle hakatuin ristein. Pääkaivausala avattiin edelliskesän kaivausalueen 3 kohdalle, jota tuolloin kaivettiin vain yksi kerros, minkä jälkeen alue peitettiin muovilla ja hiekalla. Kaivausalue oli nyt alaltaan 30 neliometriä.

Kaivaus suoritettiin normaalina tasokaivauksena, samalla menetelmällä kuin v. 2005, jossa kaivauskerroksen tavoitepaksuus oli 5 cm – käytännössä hieman paksumpi. Kaikki kaivettu maa seulottiin kaivajien henkilökohtaisella käsiseulalla n. 10x10x5 cm ”kakkuina”. Kaikkiaan kaivettiin seitsemän kerrosta. Aivan alueen länsireunalla löydöt loppuivat jo 2. kerroksessa eikä siellä kaivettu sitä syvemmälle tasokaivauksena. Muu osa aluetta kuin länsireuna, kaivettiin 4. tasoon. Sen jälkeen todettiin löytöjen loppuvan 4. kerroksessa kaivetun alan lounaisnurkassa, josta erotettiin alue jota ei enää kaivettu tasoina. Näillä alueilla, jossa ei enää syvemmälle kaivettu ei havaittu aiemmissa kerroksissa mitään likamaiksi tms. tulkittavia rakenteita vaan todettiin niissä olevan löyhää ja puhdasta hiekkamaata. 5. kerros kaivettiin kahdessa vaiheessa, pieni osa siitä kaivettiin syyskuussa. Kaivaussessioiden väliseksi ajaksi alue suojattiin muovilla ja ohuella hiekkakerroksella muovin päällä. Syyskuussa kaivettiin 6. kerros. Sen alapuolissa 6. tasossa oli monin paikoin jo esillä selkeästi puhdas ja koskematon pohjamaa kun osalla aluetta oli läikkinä jäljellä ohut punertava kovemman maan kerros jossa erottui löytöjä. 7. kerros kaivettiin ohuena pohjamaahan niiltä kohdin kuin pohjamaa ei ollut esillä.

Tasoissa 2-6 (pääosin 3-4 tasoissa) havaittiin hieman punertavamman ruskea ja ympäristöään kovempi, anturamaan kaltainen yhtenäinen maakerros normaalin maannoksen B - B/C kerroksen lomassa. Tämä ”anturamainen” kerros oli heikosti erottuva mutta se kuitenkin rajautui melko selkeästi. Erityisesti syvemmällä (4-7) kerroksissa löydöt rajautuivat kokolailla tarkasti ky-

seisen kovemman maan alalle. Selkeää ja rajautuvaa nokimaata havaittiin vain 5. tasossa läikkinä ja tummana rantuna alueen luoteisosassa, joita alustavasti voisi tulkita seinän paikaksi, koska löydöt rajautuivat kyseiseen tummaan rantuun em. ns. anturamaa-alueen reunalla. Nokiäikkien kohdalla oli syvälle ulottuva suppilomainen pieni alue jolla kvartsilöydöt ulottuivat pari kymmentä senttiä syvemmälle kuin muualla. Toinen samanlainen ”kvartsiukuoppa” tuli esiin luoteiskulmassa – siinä ei ollut seassa kekäleitä kuten eteläisemmässä kuopassa mutta kvartseja enemmän. Huomautan kuitenkin, että tasokartoille piirretyt lika- ja anturamaat ovat todellisuudessa olleet hyvin heikkoja ja vaikeasti erotettavia ja että piirroksat ovat tulkittuja näkemyksiä, vaikkakin ns. anturamaan rajaus on kuitenkin selkeämpi - juuri kovuutensa paremmin kuin väärinsä takia - kuin mitä ilmiöt aiemmissa tällä asuinpaikalla tehdyissä kaivauksissa.

Löydöt otettiin talteen kerroksittain n. +6 cm:n tarkkuudella paikalleen mitaten, kaivauksen koordinaatistossa. Löytöpaikat mitattiin takymetrillä. Löytömäärä oli suhteellisen runsas ja se keskittyi selkeästi em. anturamaan kaltaisen punaruskean maan alalle. Mielenkiintoinen ”löytö” oli kerroksessa 5 (ks. kartta taso 5) noin x 20070 y 58690 oleva n. 19 cm korkea kivi (pinta 11352 pohja 11333), josta oli isketty irti 4 cm paksu lakiosa. Se makasi heti kiven eteläpuolella irti-isketty puoli ylöspäin (pinta 11342 pohja 11338). Kivet sopivat saumattomasti yhteen, ikään kuin ne olisi juuri isketty irti toisistaan (ks. kartta taso 5 ja kuva sivulla).

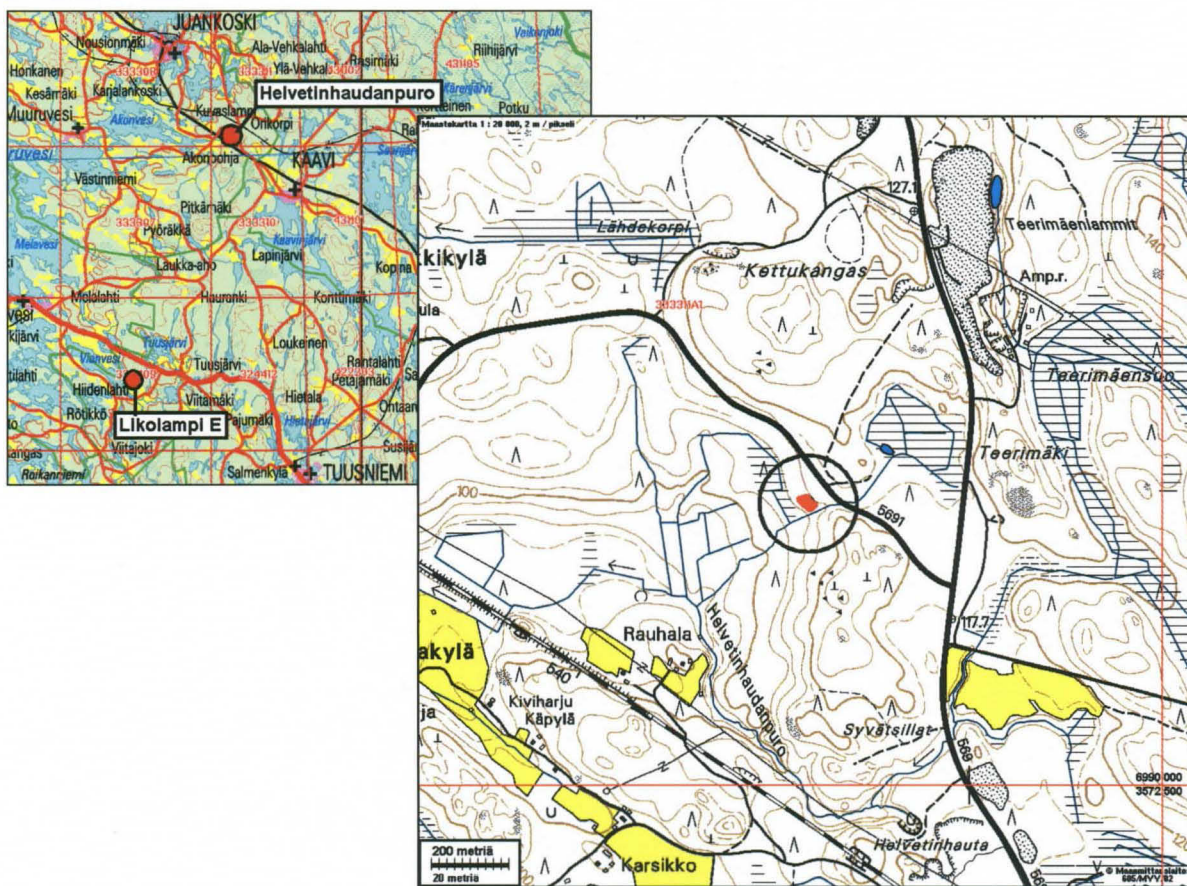
Kaivauksen aikana seulottiin kaivausalueiden ja muinaisrantatörmän välillä olevia laikuista rouhaistuja maakasoja (ks. yleiskartat). Vain yhdestä laikkukasasta löytyi yksi kvartsi-iskos. Metsä alueen lounaispuolella oli nyt hakattu ja äestetty – samalla oli äestetty myös kaivauksen viereiset hiilihaudat. Hautojen luoteispuolella aivan luoteispuolisimman hiilihaudan kupeessa havaittiin yhdessä laikussa kvartseja – hiilihaudat peittävät siis noin puolet asuinpaikasta.

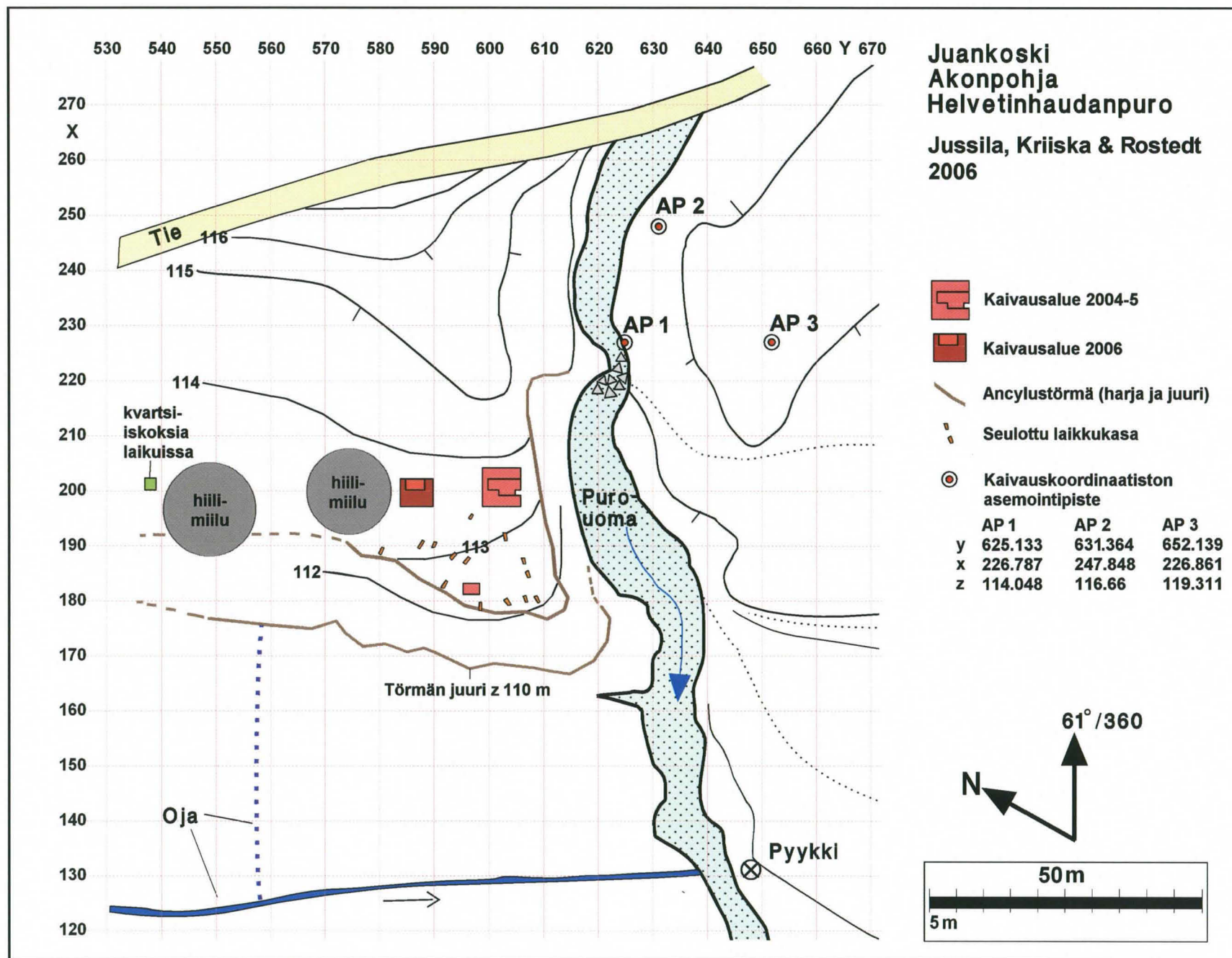
Kaivauksen jälkeen kaivausalue täytettiin ja ennallistettiin maan omistajan toimesta sovitusti.

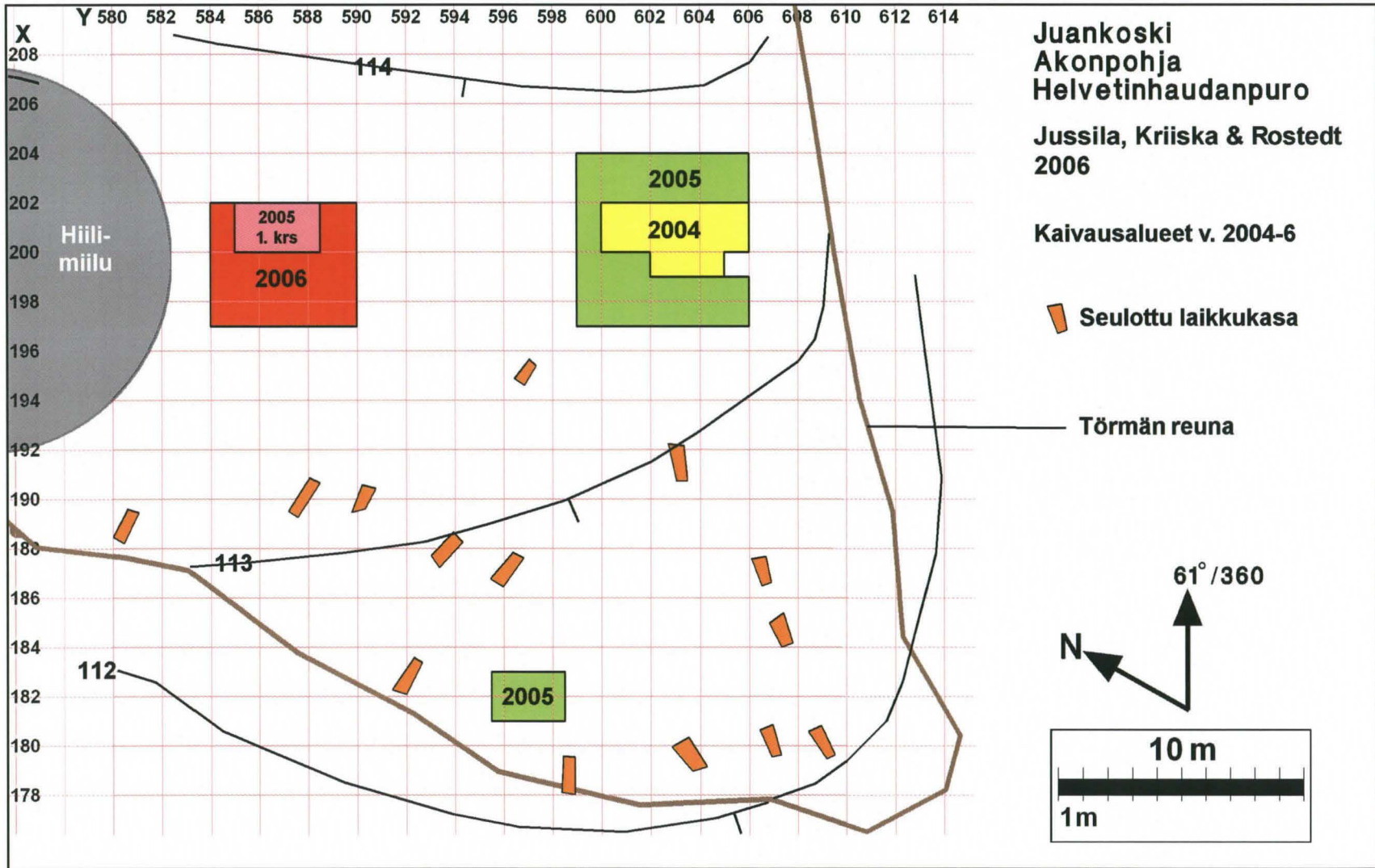
Espoo 30.4.2007

Timo Jussila & työryhmä

Sijaintikartat

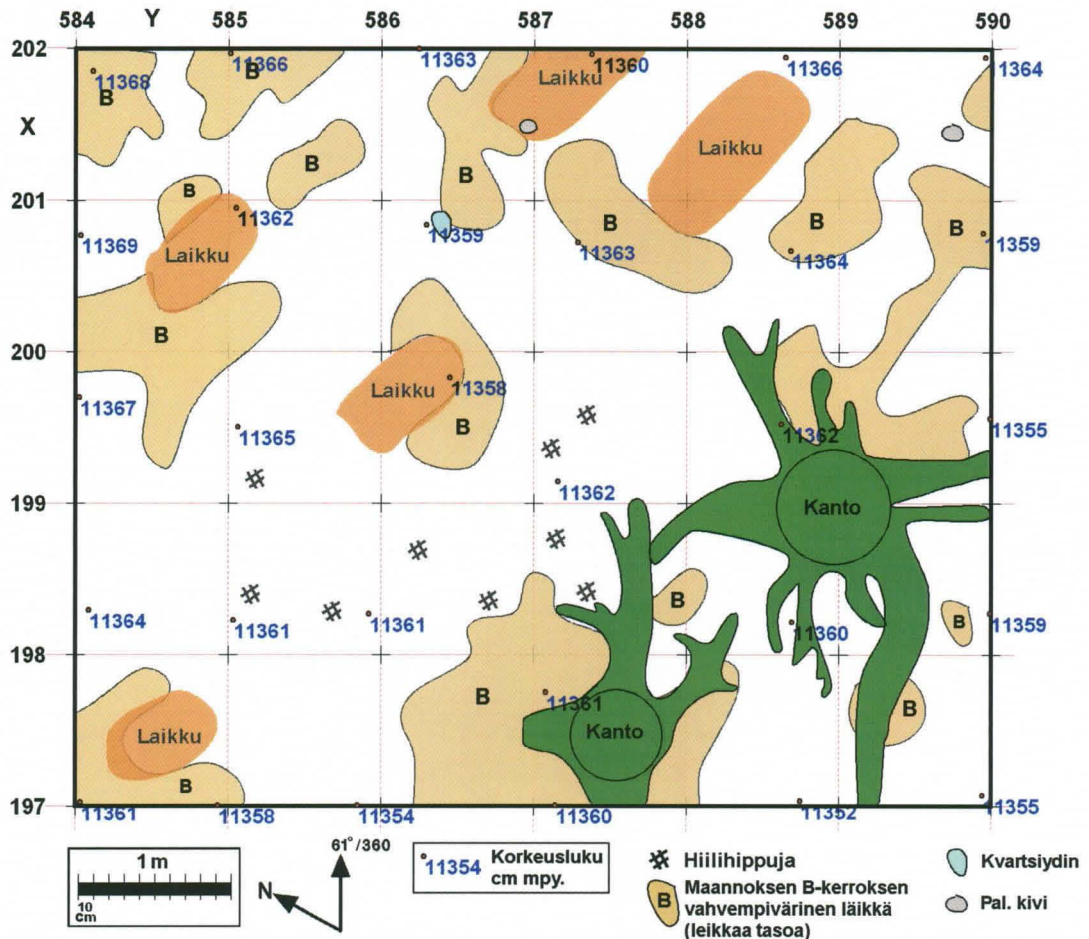

Taso 1

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

TASO 1

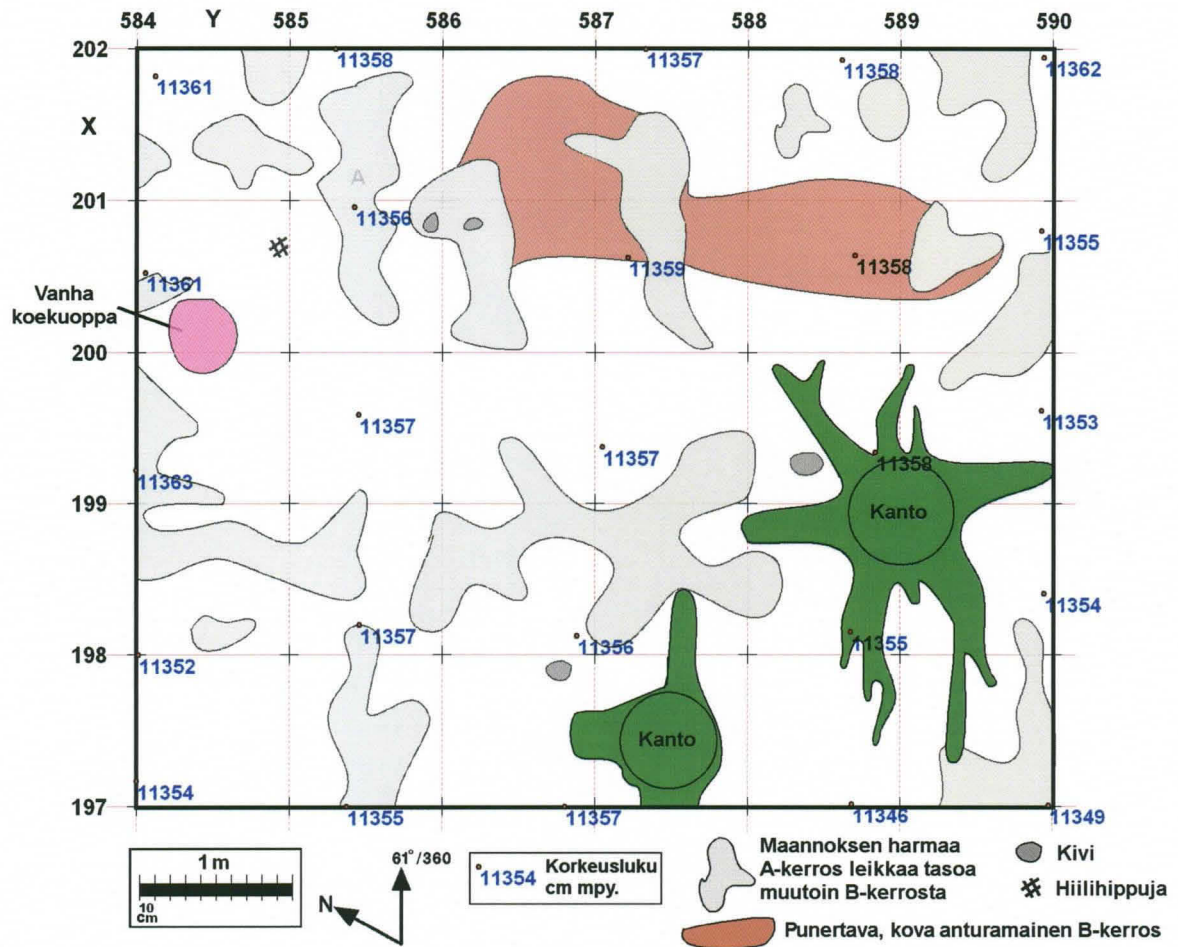

Tason perusväri harmaa, maannoksen A-kerros

Taso 2

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

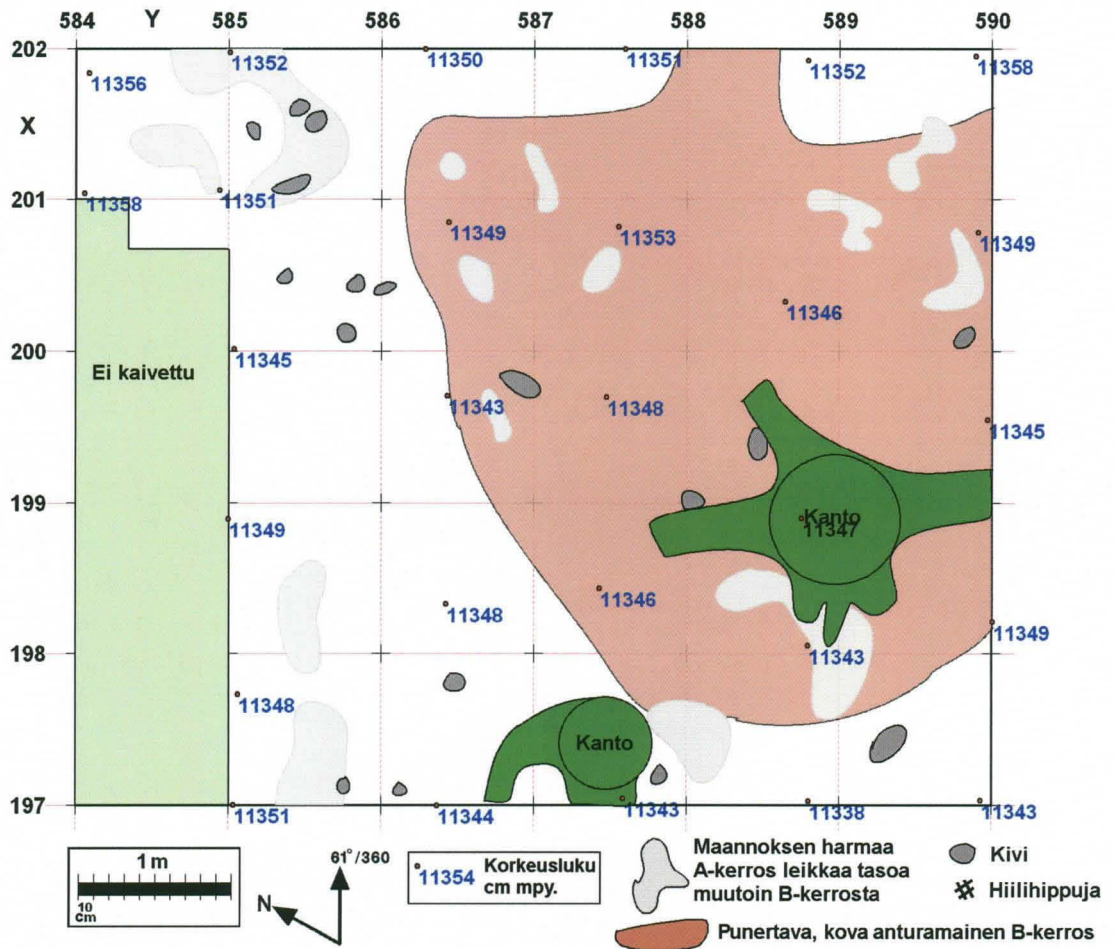
TASO 2

Taso 3

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

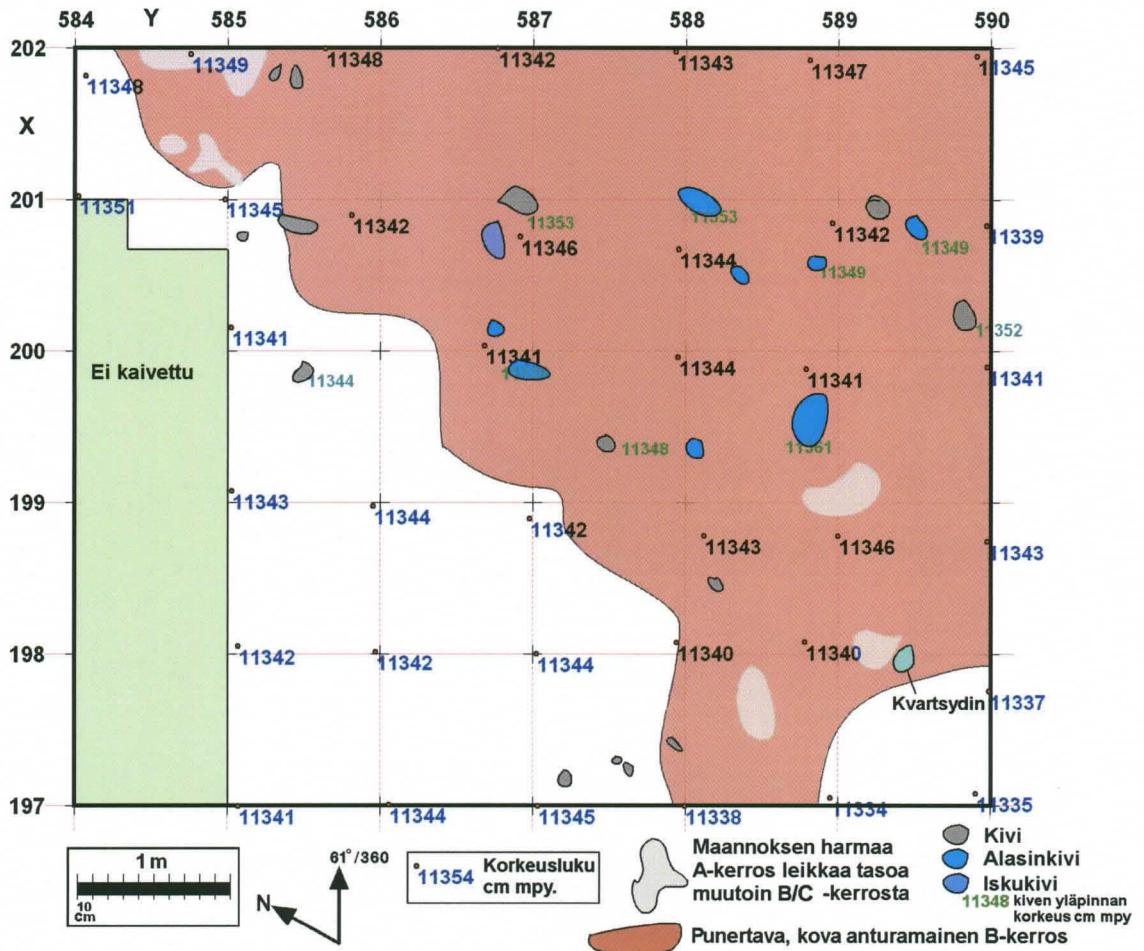
TASO 3

Taso 4

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

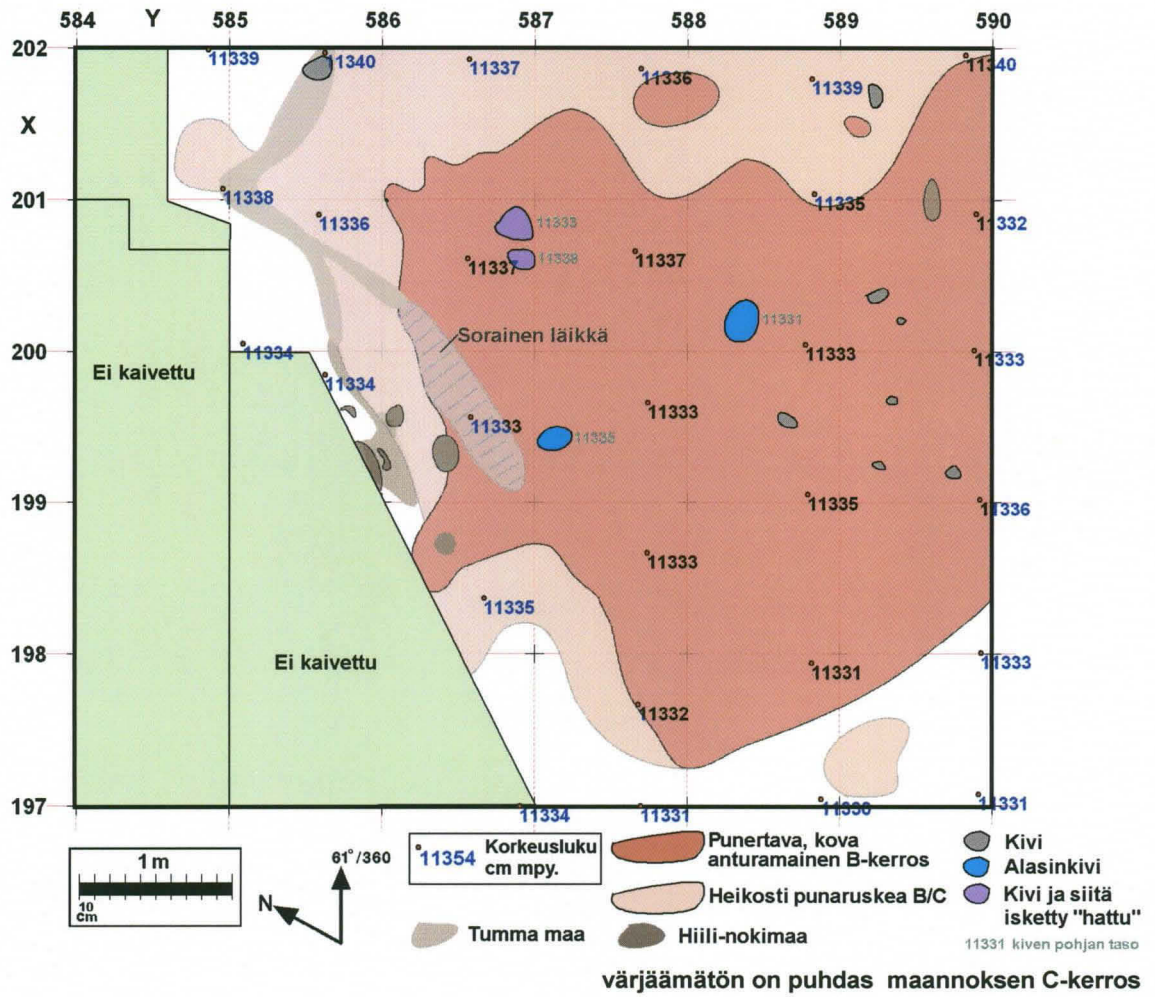
TASO 4

Taso 5

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

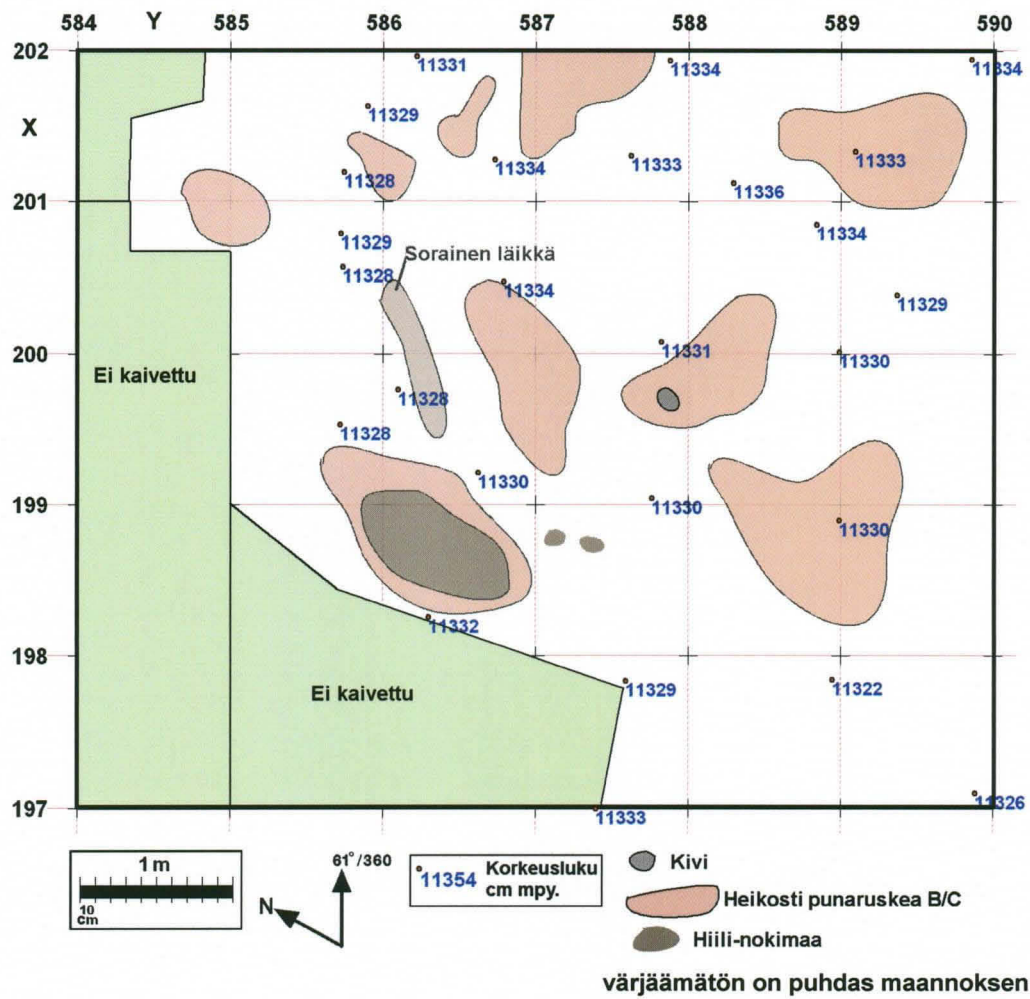
TASO 5

Taso 6

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

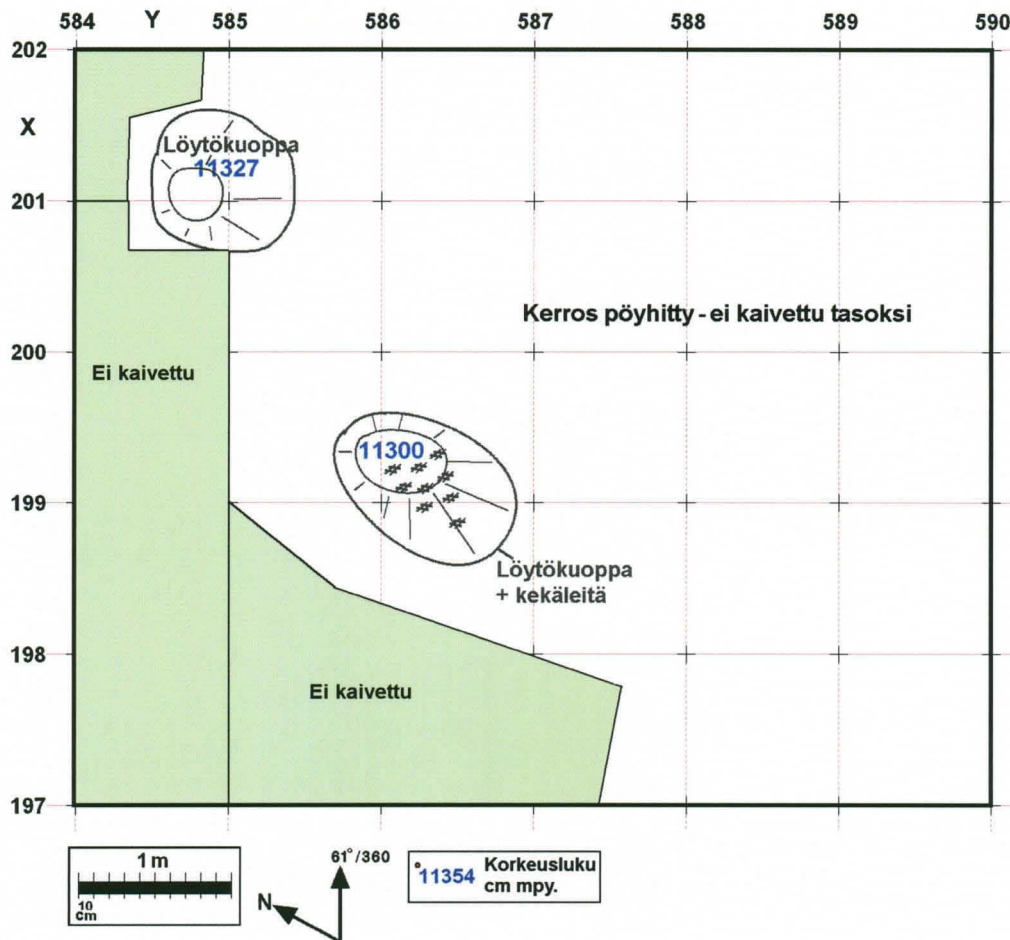
TASO 6

Taso 7

Juankoski Helvetinhaudanpuro 2006

TASO 7

Valokuvia

Kaivausalueen paikkaa mitataan. Kuvattu luoteeseen. Kuvassa takymetrin ääressä selin Tapani Rostedt. Alla kuvattu koilliseen.

1. kerrosta kaivetaan. Kuvattu länteen.

2. kerrosta kaivetaan. Löytö on laitettu löytöpussissa löytöpaikalle, jonka paikka mitattiin takymetrillä, minkä jälkeen takymetrin antama löytönumero kirjoitettiin pussiin ja pussi poistettiin tasosta. Kuvattu luoteeseen.

Viidettä kerrosta kaivetaan. Kuvattu kaakkoon.

Kaivaus loppuillaan – vielä tutkitaan 7. tason alapuolelle ulottuvaa kvartsikuoppaa.

0 taso eli pinta. Vasemmalla v. 2005 kaivettu alue. Kuvattu kaakkoon.

1. taso. Kuvattu länteen.

2. taso, kuvattu luoteeseen

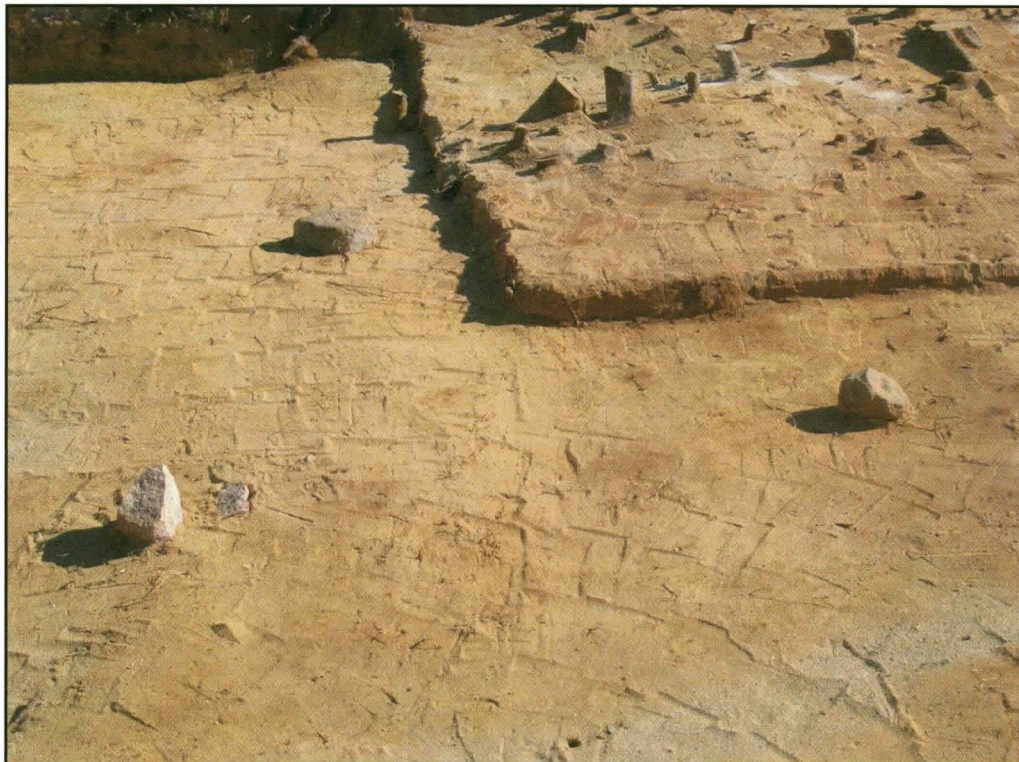
3. taso, kuvattu länteen.

4. taso, kuvattu länteen.

5. taso, kuvattu länteen elokuussa. Vasemmalla oleva kaivamaton alue kaivettiin loppuun syyskuussa.

5. tason detalji kuvattuna kaakkoon. Vasemmalla kivi josta isketty pois laki – ”hattu”, joka sen vieressä. Ylhäällä ja oikealla alasinkivet.

Taso 6.

Pohjoisprofiili.

Itäprofiilin eteläpuolisko alla pohjoisosa.

Kuvattu uoman itäpuolelta länteen kohti kaivausalueetta.

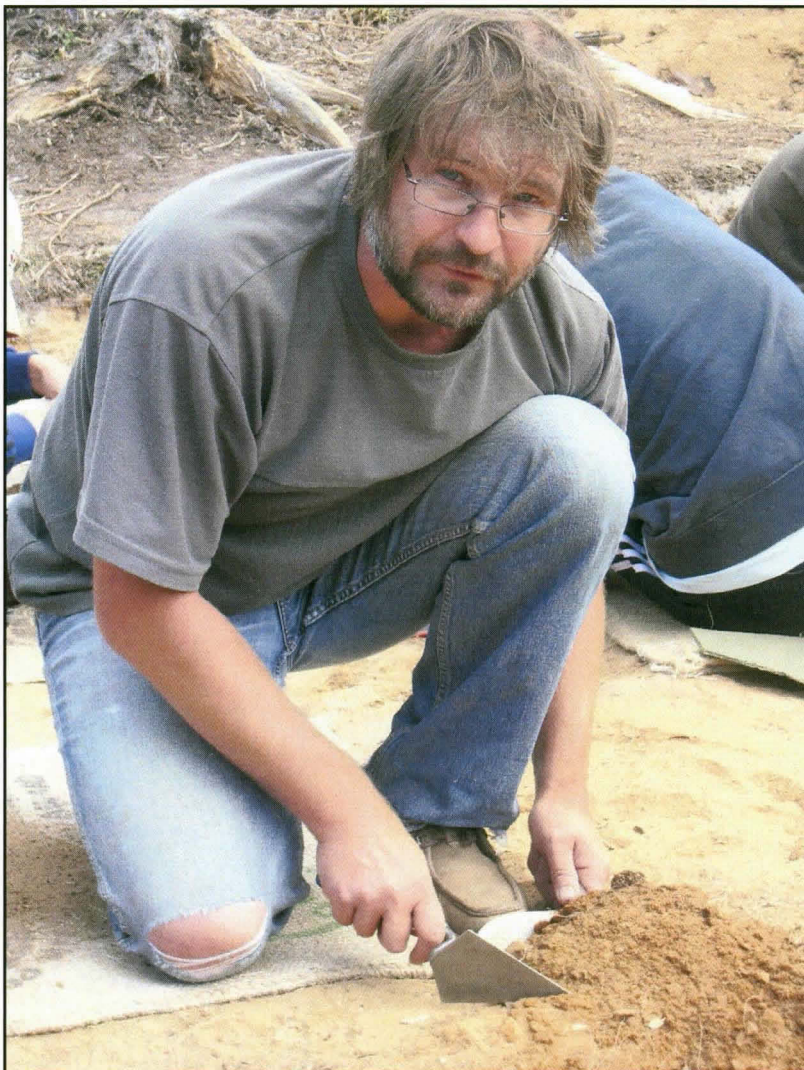

Ancylustörmä kuvattuna asuinpaikan tasalta luoteeseen.

Timo Jussila, alla Tapani Rostedt.

Yllä Aivar Kriiska. Alla vasemmalta Jouko Aroalho, Pekka Roine, Kari Väisänen ja Timo Jussila

Heimo Konttinen.

Kaivauksen henkilökuntaa (Kriiska kuvaamassa)